

ЛІТЕРАТУРА

1. Про вищу освіту: Закону України від 01.07 2014 № 1556-VII. Дата оновлення 16.01.2020 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/9/2019>. (дата звернення 21.04.2020).
2. Зведений звіт наукової роботи Міжнародного гуманітарного університету, затверджений Вченою радою Міжнародного гуманітарного університету, протокол № 2 від 20 грудня 2019 року.
3. 15 років сталого розвитку. / голов. ред. Ківалов С.В.; Міжнарод. Гуманітар. ун-т. Одеса : Юридична літера, 2017. 144 с.
4. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затверджений Постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року. *Урядовий кур'єр* від 27.04.2016 – № 80.

О. И. Стеценко-Баранова. *Создание новых идей и решение научных проблем профессорско-преподавательским составом Международного гуманитарного университета в 2019 году. – Статья.*

Аннотация. В статье изложены основные достижения в научной деятельности профессорско-преподавательского состава одного из ведущих высших учебных заведений Одессы – Международного гуманитарного университета, в 2019 году.

Ключевые слова: развитие науки, научно-исследовательская работа, научные достижения, специализированный ученый совет, соискатель высшего образования, защита диссертации, специализированные издания, научные публикации, международные связи, международная деятельность в области образования, науки, искусства и культуры.

O. Stetsenko-Baranova. *The production of new ideas and solving scientific problems by the teaching staff of the International Humanitarian University in 2019. – Article.*

Summary. The article gives a detailed analysis of the main achievements in the scientific activity of the teaching staff of one of the leading higher educational institutions of the Odessa region - the International Humanitarian University in 2019.

Key words: development of science, research work, scientific research, specialized academic council, applicant for higher education, defense of the dissertation, professional publications, scientific publications, international relations, international activities in the field of education, science, art and culture.

УДК 378. 82(091): 582

Е. В. Стрига

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри західних і східних мов та методики їх навчання

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна

СПЕЦИФІКА ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ КИТАЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена вивченню питання специфіки викладання літературознавчих дисциплін, зокрема історії китайської літератури, у закладах вищої освіти. З'ясовано, що використання інноваційних підходів, методів та прийомів на цих заняттях націлене на концентрацію уваги студентської аудиторії, стимуляції запам'ятовування навчального матеріалу, надання можливості збільшення обсягу викладу інформації. Уважне та належне прослуховування курсу історії китайської літератури вбачає те, що майбутні китаєзнавці здатні ефективно застосовувати знання й практичні навички з літературознавства та використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички з історії китайської мови та лінгвокраїнознавства, а саме: аналізувати історичні періоди, їх культурну характеристику та їх вплив на літературний процес; незалежно опрацьовувати прозу та поезію різних жанрів; перекладати китайськомовні літературні тексти зі словником, вбачаючи лексичні та стилістичні особливості; досконало оперувати основними методами й прийомами комплексного літературознавчого аналізу творів китайських письменників і поетів; творчо читати й інтерпретувати твори, визначати їхню культурну цінність та естетичну еволюцію, розкривати проблематику прочитаного.

Ключові слова: історія китайської літератури, літературознавство, методи і прийоми викладання, інновація, заклад вищої освіти, китаєзнавці.

Постановка проблеми. Традиційним уважалося, що викладання літературознавчих дисциплін здебільшого відбувається під час лекційних, самостійних, семінарських занять. Однак модернізація освіти вбачає інноваційне зрушення через використання нестандартних методів і прийомів, спрямованих на розвиток критичного, незалежного, самостійного мислення слухачів, їхньої вольової та емоційної сфер [2, с. 23].

Зміни у соціокультурному просторі, глобалізація, діджиталізація – все це має суттєвий вплив на менталітет сучасного студента, зокрема сприйняття прозових, поетичних і драматичних творів. Отже, основними завданнями викладання зарубіжної літератури та її історії постають такі:

– надати уявлення про основні твори, особливості, тенденції та напрями розвитку зарубіжної художньої літератури;

– сформулювати розуміння складності сучасного літературного процесу, для якого характерно подолання кордонів – національних, етнічних і культурних, взаємодія документального та художнього джерел, жанрів і стилів сучасної прози та поезії, специфіка взаємодії літератури та інших видів мистецтв (кіно, музики, театру, фотографії, нових видів візуальної виразності);

– навчити аналізувати складні за своєю структурою і різні за формою тексти;

– вивчити культурно-історичне тло, що сприяло створенню тих чи інших творів;

– розвинути грамотність у роботі з сучасними джерелами інформації;

– сприяти створенню студентами власних творів різних жанрів (есе, рецензії, нариси, огляди).

Головним призначенням викладання історії зарубіжної літератури у сучасному виші є знайомство з її основними творами, тенденціями розвитку, усвідомлення складності літературних епох, періодів, стилів, жанрів; надбання навичок усного та письмового висловлювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика викладання зарубіжної літератури у вищій школі, зокрема історії китайської літератури, свідчить про нестачу фундаментальних праць [4, с. 150]. Найпереконливішими є думки вчених, які наголошують на використанні інноваційних підходів, методів та прийомів на заняттях із літературознавства в закладах вищої освіти [1; 2; 3; 5; 7]. Інновація у викладанні називається нововведенням у викладацькій діяльності, зміною у змісті та технології навчання і виховання, що має на меті підвищення їхньої ефективності [6, с. 273]. У цьому контексті цікавим постає застосування мультимедіа (презентації, відеофільми, електронні тести, аудіозаписи, відеопередачі, відеоконференції, відеоекскурсії тощо) для активізації та візуалізації сприйняття лекційного матеріалу [1, с. 194].

Отже, сучасний освітній процес вбачає дидактичну доцільність використання інформаційно-комунікаційних технологій задля концентрації уваги студентської аудиторії, стимуляції запам'ятовування навчального матеріалу, надання можливості збільшення обсягу викладу інформації [1, с. 194–195].

Мета статті полягає в аналізі сучасних методів і прийомів викладання літературознавчих дисциплін у виші, зокрема історії китайської літератури.

Виклад основного матеріалу. Стрімкий розвиток інформаційних технологій, всесвітні інтеграційні процеси впливають на підготовку майбутніх вітчизняних фахівців-китаєзнавців, оскільки відносини України і Китаю не є суто економічними, а також мають суспільний і гуманітарний напрям [3, с. 7]. Знання історії, літератури, культури країни, мова якої вивчається, свідчить про духовний та інтелектуальний фундамент процесу навчання синологів.

Історія китайської літератури є відносно новою наукою. Насамперед це один із розділів літературознавства, який вивчає цілі, завдання, орієнтири онтології, гносеології, аксіології літератури, естетичні, етичні, морально-ідеальні підвалини. Цей розділ має міждисциплінарні зв'язки зі вступом до літературознавства, історією зарубіжної літератури, історією китайської мови, її лексикологією, стилістикою, лінгвокраїнознавством. Це окреслює освітні та культурно-історичні цілі для слухачів.

Історія китайської літератури є вибірковою дисципліною і викладається на четвертому році бакалаврського рівня освітньо-професійної програми спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література (китайська)). Мета цього курсу полягає у наданні основних знань з історії китайської літератури; головних закономірностей становлення і розвитку найбільш відомих літературних тенденцій, їх періодизації та типологічної характеристики на різних етапах історичного розвитку, їх взаємозв'язків і взаємовпливів із літературами інших країн.

Зміст цієї навчальної дисципліни можна розподілити за такими змістовними модулями:

1. Література Китаю (з давніх часів – до XIII ст.).

2. Література середніх століть.

3. Література Нового часу (XVII ст. – до початку XX ст.).

4. Формування та розвиток новітньої літератури Китаю.

Тобто тематичний блок курсу вбачає ознайомлення слухачів із культурними цінностями Китаю, виробленими літературою протягом століть, простеження розвитку національної літератури як складного і взаємопов'язаного процесу.

Для вивчення літературного процесу китайської літератури використовуються такі літературознавчі методи:

– бібліографічний (засновник Ш.-О. Сент-Бев) – використовується для трактовки літературного твору у світлі біографії та особистості письменника, чинників, що впливають на його творчість;

– культурно-історичний (засновник І.А. Тен) – вбачає аналіз великого масиву творів з урахуванням раси (особливості темпераменту, тілесна конституція), середовища проживання (географія країни, моральні уявлення народу, побут тощо) та історичного моменту існування певної культури;

– компаративістика або порівняльно-історичний (виникає наприкінці XIX ст.) – вбачає порівняльне вивчення фольклору, національних літератур, процесів їх взаємозв'язку, взаємодії, взаємовпливів, тобто постають актуальними питання генетично-контактних зв'язків і типологічних відповідностей у різнонаціональних літературах;

– типологічний (виникає у другій половині XX ст.) – на відміну від компаративістики, що досліджує контактні літературні взаємодії, представники цього методу розглядали схожість і відмінність у літературних явищах не на основі прямих контактів, а шляхом з'ясування ступеня схожості умов культурного життя;

– соціологічний (виникає у перші десятиліття XX ст.) – розглядає літературні явища як похідні від соціальних процесів; сильною стороною було прагнення підходити до всіх літературних явищ історично і діалектично; слабким місцем вважалась перебільшена увага до економічних факторів, яка породжує літературу; «вульгарний соціологізм» стає наслідком економічного чинника;

– формальний (виникає на межі XIX–XX ст.) – вбачає аналіз літературно-художніх творів як органічної єдності змісту і форми, спрямований переважно на дослідження їх форми; започатковується англо-американська «нова критика» 1930–1940-х рр., потім – структуралізм;

– системно-структурний (виникає в 1926–1950 рр.) – споріднений структуралізму, сформувався в працях тартуської школи (Ю.М. Лотман та інші); відомі структуралісти (Р. Барт, Ю. Крістева та інші) у своїх пізніх роботах перейшли на позиції постструктуралізму (деконструктивізму), проголосивши принципи деконструкції і інтертекстуальності;

– семіотичний – досліджує текст твору з погляду структурності, знаковості (семіотики), комунікативності і цілісності;

– феноменологічний – близький до структуралізму, основна категорія – ейдос, протиставлений логосу, що володіє, на відміну від поняття, конкретикою узагальнення.

– історико-функціональний – реалізується під час вивчення літературних творів, що функціонують протягом тривалого історичного часу («життя у віках»);

– історико-генетичний – спрямований на виявлення джерел літературних явищ;

– міфопоетика – серія методів, які спрямовані на вивчення художньої образності, первісних сенсів і значень у фольклорі та літературі; базується на відкриттях міфологічної школи, що належить до числа академічних шкіл літературознавства;

– психоаналітичний – вбачає поширення на художню творчість положень фрейдизму і неофрейдизму про підсвідоме;

– психологічний – (засновник О.О. Потебня) спрямований на вивчення психології творця, внутрішнього життя героя, дослідження читацького сприйняття; звертає увагу на домінуючий погляд і форми її розкриття: сповідь, щоденник, листування, внутрішній монолог, потік свідомості, діалог, невластне пряму мову, «діалектику душі», процеси індивідуального несвідомого; герменевтико-інтерпретаційний – вбачає літературознавчу інтерпретацію, що заснована на принципах герменевтики (мистецтва і теорії тлумачення важких для розуміння текстів);

– постмодерністський – допомагає знайти сенс у мінливому світі, коли письменники-постмодерністи говорять про безглуздість того, що відбувається навколо; вивчає іронію, «чорний гумор», фрагментарність оповіді, змішування жанрів у художньому творі;

– рецептивний – вивчає реакцію сприйняття свідомості і почуттів читача на твір, на художній світ автора; вбачає незримий діалог між письменником і читачем (текстом і читачем).

Вивчення історії китайської літератури відбувається під час таких видів занять: лекцій, практичних занять, самостійної роботи.

На лекціях викладається основний теоретичний матеріал, соціально-політичні причини, що зумовили ті чи інші літературні тенденції, особливості літературних напрямів, творчості їх основних представників. Лекційний матеріал, прослуханий в повному обсязі, дає цілісне уявлення про основні теми курсу і допомагає виконати тестові завдання з дисципліни. Для успішного засвоєння матеріалу необхідний системний, глибокий, послідовний підхід до його вивчення, тому студентам рекомендується прослухати повний курс лекцій з дисципліни.

Лекції поділяємо за своїм змістом на вступні, тематичні, оглядові та заключні. За способом викладу та засвоєння матеріалу студентами: пояснювально-ілюстративні, проблемні, лекції – прес-конференції, лекції-консультації, лекції-бесіди, лекції-дискусії. За характером передачі змісту: академічні, або традиційні, інноваційні, бінарні [3, с. 43].

На практичних заняттях розглядаються знаменні теми дисципліни. В процесі практичних занять студентам пропонується виконати ряд завдань, пов'язаних із читанням, розумінням, інтерпретацією, аналізом різних типів художнього тексту: поезії, художньої прози, фольклору, драматургії, публіцистичної прози. Студенти повинні виконати повний переклад текстів на випередження, що містять у собі інформацію про досліджувані літературні явища. Крім того, вони виступають із доповідями та повідомленнями, пишуть реферати, видають тези, виконують власні переклади художніх текстів.

Метою практичних занять є формування необхідного у професійній діяльності кола знань про природу китайської художньої культури і літератури, розвинути певні навички методологічного характеру. Слухачі повинні оволодіти основними понятійним рядом літературознавчого та культурологічного порядку; отримати уявлення про основні персоналії та жанрах в історії літератури; навчитися систематично працювати з паперовими і електронними носіями, різного роду бібліотечними каталогами та іншими пошуково-інформаційними системами. Під час практичних занять студенти отримують можливість навчитися вести наукову дискусію і проявити свої творчі здібності.

Організація самостійної роботи передбачає використання таких її видів:

- підготовка доповідей, повідомлень і рефератів за вивченими темами;
- підготовка до виступу на практичних заняттях, студентських науково-практичних конференціях;
- робота з оригінальними неадаптованими спеціальними виданнями;
- робота з двомовними і одномовними словниками;
- робота з Інтернет-джерелами.

Висновки. Відбір методів і прийомів залежить від виду заняття та рівня професійної підготовки викладача. Інноваційність у його роботі зорієнтована на розвиток різноманітних форм мислення студентів, їхніх творчих та інтелектуальних здібностей. Уважне та належне прослуховування курсу історії китайської літератури вбачає те, що майбутні китаєзнавці здатні ефективно застосовувати знання й практичні навички з літературознавства та використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички з історії китайської мови та лінгвокраїнознавства, а саме: аналізувати історичні періоди, їх культурну характеристику та їх вплив на літературний процес; незалежно опрацьовувати прозу та поезію різних жанрів; перекладати китайськомовні літературні тексти зі словником, вбачаючи лексичні та стилістичні особливості; досконало оперувати основними методами й прийомами комплексного літературознавчого аналізу творів китайських письменників і поетів; творчо читати й інтерпретувати твори, визначати їхню культурну цінність та естетичну еволюцію, розкривати проблематику прочитаного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грицак Н. Інноваційні підходи до вивчення зарубіжної літератури у вищій школі. *Освітологічний дискурс*. 2018, № 1-2 (20-21). С. 188–199.
2. Ісаєва І. Особливості вивчення літератури в цифрову епоху. URL: <http://www.isaieva.kiev.ua/download/prez-5-cifrovaepoha.pdf>.
3. Каплінський В.В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
4. Кіктенко В.О. Нарис з історії українського китаєзнавства. XVIII – перша половина XX ст. : дослідження, матеріали, документи. Київ, 2002. 194 с.
5. Кустовська І., Безбородих І. Інноваційні прийоми викладання зарубіжної літератури у закладах вищої освіти. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2018, № 1(12). С. 148–159.

6. Современный словарь по педагогике / Сост. Рапацевич Е.С. Минск : «Современное слово», 2001. 928 с.
7. Heick T. 12 strategies for teaching literature in the 21st century. URL : <https://www.teachthought.com/learning/12-strategies-for-teaching-literature-inthe-21st-century//>.

Э. В. Стрига. Специфика преподавания истории китайской литературы в высших учебных заведениях. – Статья.

Аннотация. Статья посвящена изучению вопроса специфики преподавания литературоведческих дисциплин, в частности истории китайской литературы, в высших учебных заведениях. Установлено, что использование инновационных подходов, методов и приемов во время занятий нацелено на концентрацию внимания студенческой аудитории, стимуляцию запоминания учебного материала, предоставлении возможности увеличения объема изложения информации. Внимательное и надлежащее прослушивание курса истории китайской литературы предполагает то, что будущие китаеведы способны эффективно применять знания и практические навыки по истории китайского языка и лингвострановедения, а именно: анализировать исторические периоды, их культурную характеристику и их влияние на литературный процесс, независимо анализировать прозу и поэзию разных жанров; переводить литературные тексты на китайский язык со словарем, находить лексические и стилистические особенности; в совершенстве оперировать основными методами и приемами комплексного литературоведческого анализа произведений китайских писателей и поэтов; творчески читать и интерпретировать произведения, определять их культурную ценность и эстетическую эволюцию, раскрывать проблематику прочитанного.

Ключевые слова: история китайской литературы, литературоведение, методы и приемы преподавания, инновация, высшие учебные заведения, китаеведы.

E. Stryga. Specificity of teaching the history of Chinese literature in higher education institutions. – Article.

Summary. The article is devoted to the study of the specificity of teaching literary studies, in particular the history of Chinese literature in higher education institutions. It has been found that the use of innovative approaches, methods and techniques in these classes is aimed at concentrating the attention of the student audience, stimulating the memorization of educational material, providing opportunities to increase the amount of information presented. Attentive and proper studying the course of the history of Chinese literature means that future sinologists are able to effectively apply knowledge and practical skills in literary criticism, and to use professional and proficient knowledge and practical skills in the history of Chinese language and linguistics, influence on the literary process; independently learn prose and poetry of different genres; translate Chinese-language literary texts into vocabulary, seeing lexical and stylistic features; to master the basic methods and techniques of complex literary analysis of the works of Chinese writers and poets; to creatively read and interpret works, to determine their cultural value and aesthetic evolution, to reveal the problems of the read.

Key words: history of Chinese literature, literary studies, teaching methods and techniques, innovation, higher education institution, sinologists.

УДК 37.091(161.2):929М. Зубрицький(477.83/.86)

М. І. Тугай

аспірант кафедри етнології та археології

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

м. Івано-Франківськ, Україна

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ У ВИСВІТЛЕННІ МИХАЙЛА ЗУБРИЦЬКОГО (НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.)

Анотація. У статті проаналізовано науковий доробок отця Михайла Зубрицького (1856–1919) з вивчення історії шкільництва та шкільної проблематики в Галичині на зламі ХІХ – ХХ ст. Відзначено, що головними проблемами, на які звертав увагу українського суспільства отець Михайло, були святкування латинських свят у школі, мовна проблема, фінансування та функціонування шкіл та інші. Слід наголосити, що народознавець пропонував свої думки щодо реформування шкільної системи, зокрема, зміни навчального процесу та шкільних канікул.

Ключові слова: шкільництво, Галичина, мова, реформування школи, М. Зубрицький.